

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קעו

ערב שבת קודש
פרשת בא
ז' בשבט התשע"ז

יוצא לאור עלי ידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

אבן על הציון, או על קברים אחרים³⁴.
בנסיעתו חזרה, ממשיך באמירת ה'מענה לשון',
עד גמירא. אם היה פנאי, היה אומר את ה'קרבנות'
שלפני תפילת מנחה. בשנת האבל תשמ"ח אמר
גם את פרקי המשניות של אבל (פכ"ד דכלים ופ"ז
דמקוואות). אחרי כ"ב בשבט תשמ"ט, אם נותר
פנאי, היה לומד גם את שיעור הרמב"ם היומי.
* במידת האפשר יש להשתדל לקרוא את
הפ"נ "בין שני הציוני קודש, אצל מקום רגליהם
הקדושים"³⁵. הנחיות לכוהנים: הרבי ציווה לבנות
מחיצה בת עשרה טפחים סביב ציון כ"ק אדמו"ר
מהוריי"צ נ"ע. לא הרשה לבנות גג מעל הציון, וגם
הורה לכוהנים שלא ישלחו יד על הציון, וגם שלא
יניחו בעצמם שם את הפ"נ. בכל פעם שהולכים
לאוהל נהג הרבי לעורר, שעל הכוהנים להיזהר
מאוד בכניסתם וביציאתם, שלא יעברו בתוך ארבע
אמות של קבר. ולכן נהגו אנ"ש והתמימים להקיף
את הכוהנים, בתור מחיצה בין הכוהנים והקברים³⁶.
בשנים האחרונות בנו מחיצה של עשרה טפחים
משני הצדדים לאורך כל הדרך מהכניסה למקום
הקברים ועד האוהל.

שם איתא שעושים זאת אחר הקבורה.
(34) ודלא כנהוג. מקור המנהג בדרשות מהר"ש [רבנו שלום
מנוישטט, רבו של מהר"ל, אבי מנהגי אשכנז] הובא בא"ר ס' רכז
ס"ק ז, בשע"ת שם ועוד, וטעמו שם "משום כבוד המת, להראותו
שהיה על קברו".
(35) כך סיפר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ברשימתו (בי"מ גיליון 22
עמ' 26) על מנהג אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע באוהל הצמח-
צדק והמהר"ש בליובאוויטש.
(36) ימי בראשית עמ' 235. ושם מצינים למכתב, שנדפס בא"ק
ח"ג עמ' שמב: "היה לי קורת רוח מזה שניהל כוהנים חסידים אל
הציון [ובהערת המו"ל: בעשותם (=האנשים המקיפים אותם סביב
ונותנים יד זל"ז) מחיצה בין הכוהנים ובין הקברים], אשר עלידי
שזיכה את האחרים ודאי שגדול זכותו".

לשורפם על אתר, ורובם ככולם מכניס בחזרה
לשקית. את הקרעים היו שומרים ושורפים בערב-
פסח. לאחר תשל"ח חלו שינויים בעניין זה.
באם נשאר נייר חלק מסביב לכתב הפ"נ,
קורעו ומפרידו מהפ"נ²⁹, ורק אחריכך מניח את
הפ"נ באוהל. לאחר סיום קריאת הפ"נים, המשיך
באמירת 'מענה לשון' עד מזמור קיט, ודילג עד
ה'יהי רצון' שמתחיל תיכף אחרי ה'זוהר' שם,
וסיים עד אחרי 'אנא בכוח'. לפני צאתו, מקיף
(פעם אחת) את האוהל³⁰. לפני צאתו נעצר, נכנס
שוב לחדרו שבתוך האוהל (החדר הקטן שבו עומד
וקורא את הפ"נים), והמשיך לומר 'מענה לשון' עד
ה'יהי רצון' האחרון. ואחריכך יוצא – לא מאותו
פתח שדרכו נכנס, אלא מהפתח הפנימי. כן היה
נוהג תמיד שלא לצאת דרך פתח הכניסה³¹. לפני
היציאה, נעמד בפתח היציאה החוצה, ואומר את
ה'יהי רצון' שבסוף ה'מענה לשון'.
עד שנת תשכ"ה, לפני כניסתו לרכב, ניגש לציון
הרבנית שטערנא-שרה ע"ה. משנת תשכ"ה, כשיצא
מן האוהל, הלך לפניכך לציון אימו הרבנית חנה
ע"ה. משנת תשל"א, הביט גם על ציון הרבנית
נחמה דינה ע"ה, ומאז תשמ"ח גם על ציון הרבנית
חיה-מושקא ע"ה. כל זה – לדקות ספורות³².

לפני הכניסה למכונית, תולש עשבים ג' פעמים,
וזרקם לאחוריו³³. מעולם לא ראינו את הרבי מניח
(29) רבים חושבים שזהו כדי שלא לזרוק את שאריות הנייר באוהל,
אך הרה"ח ר"ל ש' גרונר מסביר מפני שאין זה לכבוד למסור לרבי
דף ריק.
(30) ראה בעניין הקפת הקברים במגן אברהם, באר"היטב וכ"ף
החיים סו"ס תקפא.
(31) ראה גשר החיים ח"א עמ' קלא שיש נוהגין בהלוויה לחזור
בדרך אחרת אם אפשר, עיי"ש.
(32) בשנים האחרונות, עמד הרבי במרחק-מה מן הקברים של
הרבניות.
(33) ראה טושו"ע יו"ד סי' שעו ס"ד, ואו"ח סו"ס תקמ"ז, ונו"כ. אולם

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ז' בשבט ה'תשע"ז - י"ד בשבט ה'תשע"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ז' בשבט	הלי שחיטה פרק יב-יד.	הלי רוצח ושמיטת נפש פרק ט.	מ"ע קמח.
ש"ק	ח' בשבט	נדבות פי וגוי. ספר הפלאה והוא ספר ששי... הלי שבועות... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק י.	מ"ל"ת סא.
א'	ט' בשבט	פרק ד-ו.	פרק יא.	מ"ל"ת סב.
ב'	י' בשבט	פרק ז-ט.	פרק יב.	מ"ל"ת רמח. רמט.
ג'	י"א בשבט	פרק יב-יג.	פרק יג.	מ"ע ז.
ד'	י"ב בשבט	הלי נדרים... בפרקים אלו. פרק א-ג.	ראשית חכמה וגוי. ספר קנין והוא ספר שנים עשר... הלי מכירה... בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע צד.
ה'	י"ג בשבט	פרק ד-ו.	פרק ב.	מ"ע צד.
ו'	י"ד בשבט	פרק ז-ט.	פרק ג.	מ"ל"ת קנז.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', ז' בשבט	4:33	5:20	5:41	6:41	9:12	11:55	12:25	5:15.9	5:41
ש"ק, ח' בשבט	4:32	5:19	5:41	6:40	9:12	11:55	12:25	5:16.8	5:42
א', ט' בשבט	4:31	5:18	5:40	6:40	9:12	11:55	12:25	5:17.7	5:43
ב', י' בשבט	4:31	5:18	5:39	6:39	9:11	11:55	12:25	5:18.6	5:44
ג', י"א בשבט	4:30	5:17	5:39	6:38	9:11	11:55	12:25	5:19.5	5:45
ד', י"ב בשבט	4:29	5:16	5:38	6:37	9:11	11:55	12:25	5:20.4	5:45
ה', י"ג בשבט	4:29	5:16	5:37	6:36	9:10	11:55	12:25	5:21.4	5:46
ו', י"ד בשבט	4:28	5:15	5:36	6:35	9:10	11:55	12:25	5:22.2	5:47

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
בא	4:40	5:54	4:54	5:56	4:44	5:54	4:58	5:57
בשלח	4:46	6:00	5:00	6:01	4:50	6:00	5:04	6:03

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי יצחק שייקביץ, יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, 0793 ISSN 7474

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

[מכיוון שזו התועודת הקשורה בהילולא, מהנכון לפתוח בדבר תורה של בעל ההילולא²³]. לקבוע שעה במשך ה'מעט'לעת' - לבאר לבני ביתו שי' אודות כ"ק מו"ח אדמו"ר ועבודתו אשר עבד בה כל ימי חייו. במשך ה'מעט'לעת' - לבקר (אלו הראויים לזה) בבתי הכנסיות ובבתי המדרשות אשר בעיר, לחזור שם מימרא או פתגם מתורתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר... לבאר אודות אהבת כל ישראל שלו, להודיע ולהסביר תקנתו על-דבר אמירת תהילים, לימוד חומש עם פירוש רש"י - ובמקומות המתאימים - גם על-דבר לימוד התניא כפי שחלקו לימות השנה. אם באפשרי, לעשות כל הנ"ל מתוך התועודות. במשך המעט לעת - לבקר (המוכשרים לזה) במקום כינוסי הנוער החרדי - ולהשתדל, ככל האפשרי בדרכי שלום, גם במקום כינוסי הנוער שלעת עתה עדיין אינו חרדי - ולבאר להם איך שחיבה יתירה נודעת להם תמיד מאת כ"ק מו"ח אדמו"ר... לבאר להם את אשר תבע מהם והתקווה והביטחון אשר בטח בהם, אשר סוף סוף ימלאו את תפקידם בהחזקת היהדות והפצת התורה בכל המרץ החום והחיות שהם מסוגלת הנוער.

מובן אשר, אם זהו מתאים לתנאי המקום, ימשיכו בכל הנ"ל בימים אשר אחרי היארציט, ובפרט ביום השבת קודש שלאחריו.
 * בעת ההתועודות ד' בשבט, נהג הרבי לעשות מגבית בעד 'קרן תורה'²⁴.
 הליכה לאוהל*
 * "שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר ... שקודם ההליכה על ציון ואוהל - נוהגין שאין אוכלין, אבל

שותים²⁵. מהנהגות הרבי ב'אוהל'²⁶: נוסע לאוהל בנעלי בד (דתשעה-באב ויום הכיפורים). לפני שנכנס לאוהל, מקיש (שתי דפיקות בכל דלת) על שתי הדלתות, הדלת השנייה מהכניסה, והדלת שבחדר האוהל [חדר הפ"נים, שאינו קיים כיום] - כנוטל רשות הכניסה²⁷. מיד כשנכנס, מתחיל באמירת ה'מענה לשון'. כשמגיע ל"הריני מדליק הלאמפך"²⁸, מדליק נר. אחרי הדלקת הנר, ממשיך ב'מענה לשון', עד לפני מזמור "לדוד אליך", ששם נכתב לקרוא את הפ"נ, ואחרי-כן מתחיל לקרוא את הפ"נים וכו'. פתקים בודדים (בעיקר מאלה שבהם היה כתוב על העדרו של מישוהו. רק אחדים מאלה החזיר להיכלו) קורע ומניח על הציון הק', והורה

(25 ספר המנהגים שם, ושי"נ. אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח עמ' רפב. והכוונה לא רק להקפיד שלא לאכול בגלל האמור בזה שאין ללכת שמה ללא תענית [ופ"א אמר הרבי לאחד התמימים שאכל לפני שהלך לאוהל: "א רחמנות אויף דיר" [רחמנות עליך...]] - יומן תש"י, נספח ל'שיחות קודש - תש"י החדש עמ' 226], אלא גם להקפיד לשתות תחילה (וכן הקפיד הרבי), כדי שלא להיות בכלל "מרעיב עצמו ולן בבית הקברות" (ראה גם בגשר החיים ח"א ס"ע שו, ובנסעי-גבריאל הל' אבילות ח"ב עמ' תרכ"ג. בנסעי-גבריאל שם כתב, שלכן נמנע הרבי מלבקר באוהל ביום התענית). וע"ע דיון בזה ב'התקשרות גיליון תיב עמ' 19. ולהעיר עוד מסיפורו של חבר המזכירות הרה"ח ר' בנימין קליין ז"ל שלפעמים היה הרבי אוכל פיסת שוקולד לפני הנסיעה לאוהל.
 כן להעיר מיומנו האישי של כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח מביקורו בארה"ק בשנת תרפ"ט (מסע הרבי בארה"ק עמ' 252 ועמ' 255), שביום ה' מנ"א אכלו מונות בשכם ואח"כ נסעו לציוני האר"י וכו' בצפת, וביום ז' מנ"א בשעה 12 היתה סעודה, ואח"כ נסעו לקבר רחל. ואפי"כ מצב בריאותו של הרבי היה קשה אז, עד שביקשו ממנו לבל יתענה בת"ב (שם עמ' 256). הרי לכאורה השתתפו בזה גם המלוים אותו. וצ"ע. ומאידך בלקוטי דיבורים ח"ד ליקוט לו, ברשימת המאמר עמ' 1354, מספר אדמו"ר מהור"י צ"ח שהלך לאוהל בעודו בתענית ממש. ואולי היו כל אלה מצבים מיוחדים, וע"ע. וכן צ"ע אודות החתנים והכלות שנוסעים ביום החתונה (שמתענים בו) לאוהל.

(26 נמסרו ע"י חברי המזכירות: הרה"ח ר' יהודה שי' קרינסקי (שהסיע את הרבי לאוהל ברוב הפעמים מאז תשח"י), ולהבחיל"ח והרה"ח ר' בנימין קליין ז"ל (שהסיע את הרבי לפעמים) מתוך 'כפר חב"ד', גיליון 648 עמ' 16. הוספות ותיקונים מתוך 'מנהגי מלך' עמ' 35, בשילוב הערותיו של הרה"ח ר"ל שי' גרונר (שליווה את הרבי לאוהל בתמידות משנת תש"י עד תשח"י, ומאו ואילך בכל ערב ר"ה, ובאקראי בפעמים מסוימות) מתוך 'התקשרות' גיליון שיג עמ' 18. בכמה מן ההנהגות אולי יש גם משום הוראה לרבים.
 (27 הטעם, מפי קני אנ"ש, כדי "להמשיך את הרבי" אל הנכנס. עמ' 28 ו'4.

שמו של הנשיא נקרא על כולם

כינוי הרבי בתואר "נשיא" אינו לתפארת המליצה, ויש לו תוקף על-פי תורה • נשיא הדור – בדומה ליעקב אבינו – מיטתו שלימה ואין אצלו עניין של "יצא ממנו" • עניינו של נשיא הוא עניינו של מלך, ואפילו על-ידי הקריאה בשמו מתקשרים עם העצם שלו • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא-דורנו

"נשיא" אינה ענין של מליצה בעלמא, אלא כך נתקבל ע"י כו"כ מישראל³, ולא רק ע"י אלו שהיו חסידיו בחייו בעלמא דין, ולא רק ע"י אלו שלמדו תורתו, בחייו או לאחר הסתלקותו, לאחרי משך חייו בעלמא דין, אלא אפילו אלו שלעת-עתה אינם בדרגא מאיזו סיבה שתהי', הנה גם הם קראו אותו בשם זה ("נשיא"), הן בדברים שבעל-פה והן במכתבים, והרי ענין שבא במכתב של תלמיד-י חכמים יש לו תוקף ע"פ תורה, כפי שמצינו בנוגע לדיני שטרות⁴, שכאשר לא נתברר אופן כתיבת שם העיר וכיו"ב, יש לבדוק כיצד נכתב שם העיר במכתב של הרב או תלמיד-חכם שבעיר, ובהתאם לכך נקבע ע"פ תורה שבאופן כזה צריכים לכתוב שם העיר בשטרות, כדי שיהי' השטר בעל תוקף. ונמצא, שנוסף לכך שזהו ענין שנתקבל אצל כו"כ מבני, ברוחניות הענינים, שלכן מקבלים על עצמם את ההנהגות שנקבעו על ידו, וכיו"ב, הרי זה גם ענין שנוגע לדין בפועל. וכפי שמצינו גם בנוגע להליכה על הציון, או בשעת הלוי', שיש חילוק בין דינו של נשיא לדינו של מי שאינו נשיא⁵, והרי ידוע שהנהגה בעת

א. התוועדות זו היא בקשר ליום ההילולא של הרבי, הנשיא. ויש להקדים בנוגע לקריאת כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם "נשיא": כל עניני העולם אינם בדרך הזדמנות, אלא בהשגחה פרטית! ועאכו"כ ענין שנתקבל ע"י כו"כ מישראל, ועאכו"כ ענין הקשור גם עם תומ"צ בכלל, וביותר – אם הוא קשור לא רק עם פנימיות התורה, עם רוחניות הענינים, אלא גם עם נגלה דתורה, ועד שמגיע להלכה בפועל ממש, שאז ברור הדבר שכן הוא מצד הכוונה ורצון העליון, ולכן הרי זה דבר נצחי וקיים, כיון שכך קבעה התורה את המציאות. וכמוכן גם מדברי הגמרא בב"ב² "אין למדין הלכה לא מפי לימוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו הלכה למעשה": כאשר הענין הוא במחשבה, ואפילו כשנמשך בדיבור, ועד למסקנת הדיבור, שלאחרי השקו"ט היתה ההכרעה שההלכה היא באופן מסויים – עדיין אין זו ראי' שלא יכול להיות שינוי בדבר; ורק כאשר נפסקת "הלכה למעשה" – הרי זו הוכחה על נצחיות הדבר, שכך נקבע בתורה לעד ולעולמי עולמים, ובמילא נמשך כן בפועל. ובנדו"ד: קריאת כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם

פרק תניא¹⁶, וכן לאחר [סיום המאמר שאחרי] תפילת מנחה¹⁷. בבוקר קודם התפילה – ירים כל אחד תרומה להעניינים השייכים לנשיאנו, בעד עצמו ובעד כל אחד מבני ביתו שיחיו, וכן קודם תפילת מנחה. נתינת הצדקה (בקשר עם י' שבט וכיו"ב) – שייכת גם לנשים, ואדרבה (מצד כמה טעמים) להן דבר הצדקה שייך יותר¹⁸. לאחר תפילת הבוקר וחזרת הדא"ח – יקרא כל אחד פדיון-נפש¹⁹ (הנשואים – כמוכן בחגירת אבנט). אלו שזכו להיכנס ליחידות, או על-כלפנים לראות את פני כ"ק אדמו"ר – יצייר לעצמו, בעת קריאת הפ"ג, כאילו עומד לפניו. להניח הפ"ג אחר-כך בין דפי מאמר, קונטרס וכו'. שלו. ולשלחו (אם באפשרי – בו ביום) על מנת לקראתו על הציון שלו²⁰. במשך המעת לעת – ללמוד פרקי המשניות של אותיות השם²¹. במשך המעת לעת – לעשות התוועדות²².

16 נפוץ בין אנ"ש ללמוד אנה"ק סי' ז"ך, ללא הביאור. וראה אנה"ק דבעל ההילולא ח"א עמ' שצ, שהורה ללמוד 'פרק כ"ז' ביום ההילולא ב' ניסן אחר ערבית. את הביאור – בשחרית קודם התפילה, וקודם מנחה אנה"ק 'פרק כ"ג'. כנראה נהגו כך מקדם ללמוד בימי היארצייט-הילולא דרבתינו נשיאינו פרק זה, במסגרת המנהג – ש"כדאי לפרסם ולחזק" – ללמוד בכל יום פרק תניא ע"פ הסדר או באופן אחר, ראה 'התוועדות' תשמ"ט ח"ג עמ' 68 (מונה) ועמ' 75, ובכ"מ. בעמ' 75 הורה הרבי, ששיעור זה צ"ל לפני התחלת התפילה ממש, היינו גם לפני אמירת "הריני מקבל", כלומר שתחילה למדו פרק תניא, ורק אח"כ פתחו את ה'סידור'. 17 כנ"ל – הביאור לאנה"ק האמורה. 18 ספר-המנהגים עמ' 85, עיי"ש בהערה. וכן בקשר לט"ף, ע"פ הוראת הרבי, ובפרט בשנים האחרונות, לשלש גם אותם בכיו"ב, וכן בשאר ההנהגות, שגם נשים וטף שייכים בקיומם. 19 כמה מנהגים בקשר לכתובת פ"ג, נקבצו ב'התקשרות' לג' תמוז אשתקד. 20 מס' הפקס באוהל: 1-718-723-4444. כתובת המייל: ohel@ohelchabad.org. 21 כדי להקל על הציבור, מוצעים בזה פרקים קלים-יחסית: י – יומא פ"ח; ו – דמאי פ"ב; ס – תענית פ"ב; ו – חלה פ"ב; י – ביכורים פ"א (אפשר גם לחזור על יומא פ"ח – אנה"ק כרך יז, עמ' רעא); ז – פרה פ"ט; ח – שבת פכ"ב; ק – נדרים פ"ח. 22 אצל הרבי היה הסדר בהתוועדות: קודם מאמר חסידות, ואחר-כך סיום מסכת (ראה שיחת מוצש"ק י' בשבט תש"ל ס"ז). בעת ההתוועדות של י' בשבט בכל שנה, נהג הרבי לומר מאמר המתחיל בפסוק 'באתי לגני'. בכל שנה נהג הרבי לבאר פרק אחד בהמשך ההילולא לפי הסדר. תש"א-תש"ל. תשל"א-תש"ג וכי'. הרבי ביאר את הפרק בפרטיות, בצירוף ביאורים מתורתו של כל

תהילים) ילמוד (יסיים¹⁰ בקול¹¹) המתפלל לפני התיבה פרק כ"ד דכלים ופרק ז' דמקוואות. אחר-כך יאמר המושנה: "ר' חנניא בן עקשיא כו' ויאדיר". בלחש – איזה שורות בתניא¹², קדיש דרבנן. אחר תפילת ערבית – יחזור חלק מהמאמר דיום ההסתלקות (ד"ה באתי לגני, נדפס בקונטרס עד¹³) בעל-פה. ואם אין מי שיחזור בעל-פה, ילמדוהו בפנים. וכן אחר תפילת הבוקר. ולסיימו אחר תפילת מנחה. * נקבע המנהג אצל כמה וכמה ללמוד בכל שנה גם פרק מעשרים הפרקים (של "באתי לגני" תש"י והמאמרים שבהמשך לו) השייך לכל שנה, לפי הסדר¹⁴. וכן את המאמרים שאמר הרבי על פרק זה. באופן שכאשר נשלמו עשרים שנה (בשנים: תש"ל, תש"ג ותש"ע), מתחילים המחזור מחדש. בשנה זו, במחזור הרביעי – לומדים פרק ג' מההמשך והמאמרים: "באתי לגני" תש"ג ותש"ל¹⁵. בבוקר קודם התפילה – [ילמד כל אחד לעצמו]

ונתבארה בשיחת כ' מנחם-אב ה'ש"ת (התוועדות ח"א עמ' 172), ושמ נמסר הטעם בשמו שזהו הזמן היותר טוב לבקש ולפעול. וביאר הרבי, שחסידי פולין אין אומרים תחנון, מפני שהעלייה שביום היארצייט אצל הצדיק ש'באמונתו יתק' פועלת עליה אצל כל מקושריו, אבל חסידי חב"ד שתובעים מהם פנימיות ועבודה דוקא, רוצים להעלות גם את הגוף ולטהרו, ולכן גם אז אומרים תחנון. וראה גם 'רשימות' חוברת סט עמ' 9. ובשיחות-קודש: ש"פ עקב תש"ג ס"ד ('תורת מנחם – התוועדות' ח"ט, תש"ג ח"ג עמ' 115). שמח"ת תש"ז ס"ג (שם ח"ט), תש"ט ח"א עמ' 129). י"א ניסן תשכ"ב ס"א. ש"פ אחרי תשכ"ז ס"ב. ש"פ ויחי תש"ל ס"ה. וש"נ עוד. 10 בספר-המנהגים עמ' 77: "הדיוק הוא לסיים הפרקים אחרי התפילה", דהיינו שאפשר ללומדם עד הסיים גם לפני-כן. רבים מהאבלים רגילים ללומדם לפני חזרת הש"ץ וכיו"ב. ויש לברר איך לתווך זאת עם המבואר בשיחת שבת בראשית תש"ל, שאין ראוי להוסיף מאומה בתוך התפילה, ושלכן גם אמירת שיעור תהילים היא בדוקא אחרי "אך צדיקים". 11 ספר-המנהגים עמ' 6. 12 י"א שהרבי נהג לומר (בשנות האבלות עכ"פ) את התיבות: "ונפש השנית בישראל היא חלק אלוהה ממעל ממש" – 'מנהגי מלך' ס"ע 32. 13 ספר-המאמרים תש"י עמ' 111. 14 על-פי הערה 23 בסה"מ מלוקט הישן ח"ב עמ' רלח, ובסה"מ מלוקט על סדר חודשי השנה ח"ב עמ' תו. וכן נהג הרבי. 15 מונהגים – בסה"מ מלוקט הישן ח"א עמ' יט וח"ו עמ' פט. ובסה"מ מלוקט על סדר חודשי השנה ח"ב עמ' רעו. שסז.

3 ראה מגדל עז (כפ"ח תשמ"מ) ע' צה ואילך.
4 ראה גם שו"ת נוב"י מהדו"ת אהע"ז סקי"ח. ועוד.
5 ראה רמב"ם הל' אבל פ"ג ה"י. פ"ט ה"ו. ה"ט. פ"ד הכ"ו. שו"ע יו"ד שש"מ ס"ו. שש"מ ס"ח. סשע"ד ס"א.

1 ראה כתר שם טוב בהוספות סקע"ט ואילך. וש"נ.
2 קל, ב ובפי' הרשב"ם.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש, פרשת בא'

ח' בשבט

בהפטרה מודפס בכמה חומשים "קרן מִצְפֹּן בְּאֶבְרָא", וזו טעות, אלא צריך לומר "קרן מִצְפֹּן בְּאֶבְרָא", כמו שכתוב בנביא (ירמיה מו, כ).

יום שני

י"ד בשבט

יום ההילולא של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ זי"ע: להדליק [ביום ראשון לפנות ערב, בכל בית, תיכף אחר (התחלת) השקיעה⁵] נר שידלק כל המערת־לעת⁶. אם אפשר בקל – נר של שעווה⁷.

בשעת התפילה ידלקו חמישה נרות⁸.

יבחרו וירימו מי שיתפלל לפני התיבה ביום היארצייתו, ונכון לחלק שיתפלל אחד ערבית, שני – שחרית, שלישי – מנחה, כדי לזכות בזה מספר יותר גדול של אנ"ש.

* בימי ההילולא של רבותינו נשיאינו – אומרים תחנון⁹. אחר התפילה (בבוקר – אחר אמירת

[סדר ההכנות ליום ההילולא והנהגות יום ההילולא עצמו – נעתקו ממכתב הרבי מראש־חודש שבט תשי"א². שאר המנהגים סומנו בכוכבית בתחילתם]:

בשבת־קודש שלפני היארצייתו ישתדלו לעלות לתורה. אם אין מספר העליות מספיק – יקראו בתורה בחדרים שונים³, אבל לא להוסיף על מספר הקרואים. ישתדלו שמפטייר יהיה הגדול שבחבורה – בריצוי רוב המניין – או על־פי הגורל.

* הוראת הרבי, לערוך 'קידוש' והתוועדות בשבת זו⁴.

(1) סיפר הרה"ח ר' יוחנן גורדון ע"ה, גבאי דביהמ"ד בבית חיינו: פעם קראתי בתורה בפ' בא לפני כ"ק אדמו"ר מהורי"צ נ"ע (ביו"ט ראשון דחגי־הפסח, כאשר מרוב חולשתו לא עלה אז למפטייר אלא לשלישי), וקראתי את הפסוק (יבלא) "קומו צאו מתוך עמי", כשתיבת 'קומו' בטעם 'מהפך', כרגיל, ושמעתי שאדמו"ר קורא עמי תיבה זו בטעם 'תיב' (מפי הרהמ"ח 'אוצר מנהגי חב"ד'). וכיוון שלאחר החיפוש לא נודע על מסורה או הנהגה כזאת, קרוב לומר שהיתה זו הנהגה אישית (ואולי חד־פעמית) של הרבי הרי"צ, והוא ע"ד קריאת 'והארץ היתה תהו' פעם אחת בצורות שונות ע"י אדמו"ר ה'צמח צדק' (סה"ש תש"ד עמ' 25, בלה"ק עמ' כג) ועד"ו בהפטרה (אוצר סיפורי חב"ד ח"ז עמ' 225).

(2) אג"ק ח"ד עמ' קמב, ספר־המנהגים עמ' 95, ובכ"מ.

(3) כאשר לפחות שישה מתוכם לא שמעו קריאת התורה, קצות־השולחן סי' כה ס"ד. ואפשר אף לפני תפילת שחרית, כנפוץ בין אנ"ש ובבית חיינו (עיין אג"ק ח"ג עמ' ד, שלא חייב להיות קשר בין התפילה לקריאת התורה. וע"ע המובא בפסקי תשובות סי' קלה סק"ג. 'התפלה כהלכתה' פט"ז ס"ה ובהערות).

מי שמאזין לקריאת התורה במניין אחד ובדעתו להיות אחד מששת השומעים בקריאה נוספת, יכוון שלא לצאת ידי חובתו בקריאה זו (אך כמובן צריכים להיות שישה שכן מתכוונים לצאת בה).

(4) בעליית הנשמה בש"ק שלפני ההילולא נשאר כבר הנשמה בדרגת העלייה דיום הש"ק (ואינה חוזרת למקומה כבכל שאר השבתות) עד בוא העלייה דיום ההילולא. ויש להוסיף, שהשייכות דיום הש"ק שלפני יום ההילולא ליום ההילולא היא בהגשה יתירה בנדו"ד שההסתלקות עצמה היתה ביום הש"ק פרשת בא – ר"ד

ואילו יעקב – "מטתו שלמה"¹²; לא היתה אצלו מציאות של "יצא ממנו" ביחס לכל אלו שהיתה לו שייכות עמהם.

[ולהעיר ממארז"ל¹⁶ "כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה". ולא עוד אלא שגם לאחר שיש קס"ד של "האומר" שדבריו הובאו בתורה, ובפרט ע"פ המבואר בתורת החסידות, החל מתורת הבעש"ט¹⁷, שב"עולם" שבו נמצא ראובן פעל הדבר ענין של חסרון, ולכן הרי זה נקרא שבלבל משכבי אביו, אע"פ שבעולם למטה ה' זה ענין של כיבוד אם (כמבואר במדרשי חז"ל¹⁸) – הרי מ"מ נאמר¹⁹ "בכור יעקב ראובן", והיינו, שלא זו בלבד שאצל ראובן נמשכו והגיעו כל עניני יעקב, אלא עוד זאת, שהי' זה באופן של "בכור יעקב"].

וזהו החילוק הכללי בין הנהגתו של נשיא להנהגתו של סתם גדול בישראל:

יכול להיות גדול בישראל, גדול לאמיתתו, שלא יהי' אצלו ענין הנשיאות, והיינו, שיכול להיות שישנם יהודים שמאיזו סיבה שתהי' אין לו שייכות עמהם.

אבל כאשר מדובר אודות נשיא בישראל – אזי "מטתו שלמה": כשם שיעקב אבינו, וכן אדה"ר, כלולות בו כל הנשמות, וכל עניני העלי' שלו פועלים גם בכל הנשמות הכלולות בו – כן הוא גם ב"ניצוצו של יעקב אבינו", שזוהו הנשיא שבכל דור ודור, שכלולות בו כל נשמות הדור, שבכל עניני פעולותיו, אינו יכול לסבול שלא תהי' הפעולה בכל הנשמות שכלולות בו, שהם כל נשמות הדור שהוא הנשיא שלהם.

וזהו הביאור בהנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהקדיש ריבוי זמן, וריבוי ענינים, ועד לאופן של מסירת־נפש (שפנימיות הפירוש בזה הוא מסירת הרצון²⁰), כדי להתעסק גם עם יהודים שהנהגתם היתה היפך רצונו, ובזה גופא לא רק להתחיל לפעול אצלם עלי' ברוחניות, כי אם עזר בגשמיות – כי, להיותו נשיא הדור, דרא דעקבתא דמשיחא,

(16) שבת נה, ב.
(17) ראה לקו"ש ח"ג ע' 787 הערה 4. תו"מ חכ"ט ע' 166 הערה 7. וש"נ.
(18) ראה שבת שם. הובא בפרש"י עה"ת וישלח לה, כב.
(19) שם, כג.
(20) ראה תו"א מקץ לו, ב. לקו"ת שלח מה, סע"ד. ובכ"מ.

הלוי' דכ"ק מו"ח אדמו"ר (ועד"ז אצל הנשיאים שלפניו שהי' ממלא־מקומם) היתה ע"פ הדין בשו"ע בנוגע להנהגה עם נשיא בישראל.

ב. והנה, ענינו של "נשיא" הוא – כדאיתא בקהלת יעקב⁶ (לבעל המחבר ספר מלא הרועים, שהי' מקובל ונתקבל ("און אַנגענומען") הן אצל חסידים⁷ והן אצל אינם חסידים) ש"נשיא" ר"ת ניצוצו של יעקב אבינו.

וצריך להבין: מה נוגע ענין הנשיאות ליעקב דוקא?

ויובן⁸ ע"פ דברי הגמרא במסכת ב"ב⁹: "שופרי' דיעקב אבינו מעין שופרי' דאדם הראשון", והיינו¹⁰, שענינו של יעקב הוא כמו אדה"ר שבו נכללו כל הנשמות עד סוף כל הדורות, שלכן, כאשר הי' אצל אדה"ר ענין של היפך העלי', הרי זה פעל בכל הנשמות שבאים לאחריה, וכיון ש"מרובה מדה טובה ממדת פורענות"¹¹, הרי מובן, שכאשר ישנו ענין של עלי' אצל מי שהוא בדוגמת אדה"ר, הרי זו עלי' שפועלת בכל הנשמות עד סוף כל הדורות.

וזהו גם החילוק שבין שלשת האבות, אברהם יצחק ויעקב:

אברהם – "יצא ממנו ישמעאל"¹², והיינו, שאע"פ שישמעאל הי' בנו של אברהם, כתיב¹³ "לו ישמעאל יחי' לפניך", מ"מ, אצל אברהם היו ענינים שלא נמשכו ולא פעלו על ישמעאל, ש"יצא ממנו".

ועד"ז יצחק – שעליו נאמר¹⁴ "ביצחק יקרא לך זרע", "ביצחק ולא כל יצחק"¹⁵, כיון ש"יצא ממנו עשו"¹², היינו, שיש ענינים שנפעלו אצל יצחק אבל לא הגיעו ולא פעלו על עשו, ש"יצא ממנו".

(6) מערכת רבי.
(7) ראה גם תו"מ ח"א ס"ע 57.
(8) כמה פרטים משיחה זו והשיחה שלאחר' – נכללו בלקו"ש ח"ד ע' 1050:1 ובהערות.
(9) נה, א. וש"נ.
(10) ראה תניא אנה"ק ס"ו.
(11) יומא עו, א. וש"נ.
(12) ויק"ר פל"ג, ה.
(13) לך לך יז, יח.
(14) וירא כא, יב.
(15) נדרים לא, א. וש"נ.

פרשת בא

ופסח ה' על הפתח (יב,כג)

יש להבין: מה עניינה של הפסיחה על הפתח דווקא, והלוא ה' פסח על כל הבית, כפי שנאמר (להלן פסוק כז), "אשר פסח על בתי בני־ישראל במצרים"?

ההסבר בזה: פסח – רומז לגילוי אלוקות שבדרך 'דילוג', שהוא נעלה מכל מדידה והגבלה. פתח – מסמל את עבודת ה' בדרך של קבלת עול מלכות שמים, המהווה שער ומבוא לגילוי אלוקות. עבודת ה' מתחלקת (בדרך כלל) לשלושה קווים: תורה (קו האמצעי – המשקוף), עבודה (קו השמאל – המזווה השמאלית) וגמילות־חסדים (קו הימין – המזווה הימנית). "ופסח ה' על הפתח" – גילוי אלוקות נעלה זה בא על (ידי) הפתח, על־ידי קבלת עול מלכות שמים, שהוא ה'כלי' לגילוי זה.

(ספר המאמרים תש"ו)

ופסח ה' (יב,כג)

ופסח: ודילג (רש"י)

אדמו"ר הרשב"ב נ"ע היה נוהג, בשנים הראשונות לנשיאותו, לומר פתגמים קצרים. פעם אחת אמר: "ופסח – ודילג". לכאורה: מאחר ש'פסח' פירושו קפיצה, מה מוסיף עוד 'ודילג'?

אלא שבשעה שאדם קופץ, עליו לדעת מאיפה הוא קופץ ולאן הוא קופץ, ורק אחרי הקפיצה הוא יכול לראות ולדעת אם קפיצתו היתה למקום הראוי. הרי שלאחר 'ופסח' עדיין צריך להיות 'ודילג'...

(ספר המאמרים תש"ו)

ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור (יב,כט)

וה': הוא ובית דינו (רש"י)

שם הוי' הוא בחינת חסד ורחמים; ובית דינו – דין וגבורה. במכת בכורות שמשו שתי המידות, חסד וגבורה, יחדיו: בכורי מצרים נהרגו ובכורי ישראל ניצלו. לכן היתה מכת בכורות בחצי הלילה דווקא, כי המחצית הראשונה של הלילה היא בחינת גבורה, והמחצית השנייה – חסד. נמצא שבחצות הלילה נפגשים ומתאחדים סוף הארת הגבורה והתחלת הארת החסדים, וברגע זה הם גם נחלקים. חצות לילה הוא אפוא הזמן המסוגל לחיבור החסד והגבורה, כפי שהיה בשעת מכת בכורות.

(תורת חיים, שמות דף קכ"ג עמ' א')

וינצלו את מצרים (יב,לו)

פירוש: בני־ישראל ליקטו את כל ניצוצות הקדושה שהיו במצרים ולא השאירו שם אפילו ניצוץ אחד.

(תורה אור, פרשת וארא, דף נו עמ' ד)

* * *

בכל דבר בעולם יש ניצוץ אלוקי המחיה והמקיימו. מאחר שבני־ישראל הוציאו את כל ניצוצות הקדושה ממצרים, היתה מצרים צריכה להתבטל לגמרי; כיצד אפוא הוסיפה להתקיים?

אלא בני־ישראל ביררו רק את הניצוצות שהיה עליהם לברר, אך לא את הניצוצות שניתנו למצרים לצורך עצם קיומה של מצרים.

(משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו)

של צומח, אלא אפילו על אלו שהם באופן של דומם.

והרי גם מזה מובן כבר גודל האחריות המוטלת על כל אלו שזכו ונמצאים בדורו – הן אם רצונו בכך והן אם לאו, שהרי ההשגחה העליונה קבעה שהוא נולד ונמצא בדור זה – כיון שאין זה ענין פרטי של דבר פרטי, או של איש פרטי הנמצא בדורו, אלא זהו ענין שנוגע לשם המלך שיקרא עליו!

ה'. ובה ניתוסף עוד יותר ע"פ המבואר בארוכה בחסידות בנוגע למעלת השם:

אע"פ ששם המלך הוא לכאורה ענין חיצוני ביותר,

שהרי שם האדם אינו כמו החכמה והשכל שזהו כח פנימי שלו, או ההרגש שבלב שמורה על מהות האדם, ואפילו מחשבה דיבור ומעשה, אף שנקראים רק בשם לבושים לנפש²⁶, הרי על ידם יכולים לבוא להכרת מהות האדם שחושב ומדבר ועושה כן, וכמ"ש הרמב"ם בהלכות דעות²⁷ ש"החכם ניכר .. במעשיו .. ובדבורו כו", משא"כ בנוגע לענין השם, הרי יתכן שהמלך יקרא באותו שם שבו נקראים כו"כ אנשים שבדורו, ומזה מובן שהשם אינו מורה כלל על מהות המלך –

הרי מבואר בחסידות²⁸, שכאשר צועקים את שמו של המלך, אזי (כמו בקריאת שם של כל אחד, שע"י"ז) נפנה לקוראו בכל עצמותו.

כאשר תופסים בידו של המלך – אזי יכול להיות שירגיש ויפנה בידו בלבד, ויכול להיות שיפנה גם בחלק נוסף של הגוף, ויכול להיות גם שיפנה בכל הגוף.

ועד"ז כאשר גורמים למלך תענוג שנרגש במדות שבלבו, והיינו, ש"אוחזים" במדותיו – הרי יכול להיות שע"י"ז נעשה רק נחת־רוח קטן, שאינו תופס ("עס דערנעמט ניט") את המלך בכל עצמותו, שלכן, אם אינו מרוצה ממנו בענין אחר, הרי זה דוחה את הנחת־רוח.

ועד"ז כאשר תופס ומשיג ומקיף את חכמת

שתיכף צריך לבוא מלכא משיחא, הוצרך לפעול על כל הענינים שבדורו, עד למטה מטה ביותר, כיון שכל הענינים שבדורו שייכים אליו.

ג. וביאור הענין:

"נשיא" – הוא השם בלשון התורה שבו נקרא מלך, כדרשת חז"ל²¹ על הפסוק²² "אשר נשיא יחטא", "איזהו נשיא זה מלך", והיינו, שענינו של נשיא הוא כמו ענינו של מלך.

והרי ענינו של מלך הוא – ששמו מתפשט על כל המדינה, שכל הענינים שבמדינה שייכים אל המלך. ומזה מובן, ששלימות הנשיא מתבטאת בהפעולה על כל הענינים שבדור.

ד. ובפרטיות יותר:

במדינה מתפשט אמנם רק שמו של המלך, שם בלבד, והיינו, לפי שבני המדינה אינם מבינים את חכמת המלך, וגם לא את מדותיו (הרגש הלב) של המלך, ואינם שייכים אפילו למעשה המלך, כיון שחסר אצלם הבירור והזיכוך להכיר ולהשיג את מעשה המלך.

אבל לאידך – להיותו אזרח המדינה של מלך פלוני, הרי שמו של המלך נקרא עליו, ולא רק על מין המדבר, אלא גם על מין החי, ואפילו על מין הצומח והדומם.

וע"ד שמצינו בצד ההפכי, בענין "תמחה את זכר עמלק"²³, שהציווי הוא שלא יהא שם עמלק נזכר גם על ענין שאינו ממין המדבר, אלא במדריגה תחתונה ביותר²⁴, דכיון ששם עמלק יקרא עליו, הנה כשם שצריך למחות את עמלק, כך צריך למחות את כל הענינים ששמו יקרא עליהם.

וכיון שמרובה מדה טובה²⁵, הרי עאכ"כ שכן הוא בצד הקדושה (שהרי מציאות הקליפה אינה אלא "כקוף בפני אדם"²⁵) – שהענין ששמו של המלך והנשיא יקרא עליו הוא לא רק על יהודים שהם באופן של מדבר, ולא רק על אלו שהם לכלי הפחות באופן של חי, ולא רק על אלו שהם באופן

(21) הוריות י"ד, א (במשנה).

(22) ויקרא ד, כב.

(23) ס"פ תצא.

(24) ראה פרש"י עה"פ.

(25) זח"ב קמח, ב.

(26) תניא פ"ד.

(27) רפ"ה.

(28) ראה לקו"ש חט"ז ע' 37. וש"נ.

רבי, אני שלך!

הכנות לפני אמירת חסידות

[באמצע ההתוועדות אמר ר' יצחק יואל ראפאלאוויטש לכ"ק אדמו"ר [הרי"צ]: רבי זאָגט חסידות [רבי, אמרו חסידות]. ולא ענהו מאומה. וכעבור משך זמן מה אמר עוד פעם: רבי זאָגט חסידות. ולא ענהו. ואחר־כך פעם שלישי אמר עוד פעם. ואמר כ"ק אדמו"ר:]
 באם מעוניינים אתם לשמוע עניין בהשכלה של חסידות, אפתח רק את הפה – ופיות כולכם יימלאו מים. עשרים וחמש שנה ששימשתי את אבי . . . הלוא אבן היתה נהפכת לאחרת, ובמיוחד בנו של אבא. לומר חסידות? – כך אומרים חסידות: עשרים וארבע שעות קודם לכן על המעיים להתהפך לפני אמירת חסידות.

(ספר השיחות תרפ"א עמ' 9)

לא להתעצל

אברכים, עצלים. כאשר הייתי ילד בן 5-7 שנים, ידעתי ה' סדרי משנה בעל פה. כשאבא היה בוחן אותי, הייתי אומר את סדר זרעים ב-15 דקות, וסדר מועד ב-10 דקות.
 אברכים הם עצלים, כשרציתי לתרגל את ידי, כתבתי חצי לקוטי תורה.

(ספר השיחות תרפ"א עמ' 19)

רבי, אני שלך, רחם עלי!

כאשר חסיד שומע 'ווארט' או תנועה או ניגון מהרבי, נעשה הוא באותו רגע בכל הנר"נ – נפש רוח נשמה – מקושר לרבי. חזרת ה'ווארט' או הניגון שהרבי אמר או ניגן, גם כאשר חוזרים על ה'ווארט' רק בחיצוניות, זוהי התדפקות על הדלת.
 ההתדפקות על הדלת משמעותה שנמצאים פה ורוצים להיכנס. הלא לא ידפקו בדלת מבלי לרצות להיכנס. לא תיתכן חלילה כזו עזות פנים, שידפקו ולא ירצו להיכנס; אין הוא שוטה כל־כך חלילה, לומר משטה אני בכך. ההתדפקות על הדלת, זה מה שמחונך חסידי אומר: רבי, אני שלך. הנני מתמסר אליך לגמרי. אין זה אלא שה'קלוגינקער' [=המתוחכם], החכם להרע, היצר הרע, רוצה לרמות אותי, ולהכניס אותי בשק. בעצם אינני רוצה בכך, אני שלך, אני רוצה להיות כפי שצריך. רחם עלי רבי, הוציאני מהיכן שאני מונח, והעמידני במקום שבו אני צריך לעמוד.

(ספר השיחות תש"ח עמ' 226)

לעבוד – צריך לבד

[אחרי המאמר אמר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו]: כעת הקשיבו יהודים! בכלל בחב"ד היתה התביעה שתהיה עבודתו של כל אחד ואחד בעצמו, ולא להסתמך על הרביים. ... "הכול בידי שמים חוץ מיראת שמים". אינני מסלק את עצמי חס־ושלום מלסייע, לסייע כפי היכולת, אבל, כיוון שהכול בידי שמים חוץ מיראת שמים, הרי, אם לא תהיה העבודה לבד, מה יועיל זה שנותנים "כתבים", מנגנים ניגונים ואומרים לחיים. הרבי היה אומר לפעמים: "לייגט זיך ניט אַרײן קײן פּױגעלעך אין בּױזעם" ... [בתרגום חופשי: אל תשלו את עצמכם...].

צריכים לבד להפוך את השטות דלעומת זה והרתיחה של הנפש הבהמית – לקדושה.

(י' שבת תשי"א. 'תורת מנחם' כרך ב, עמ' 212)

כ"כ, ואינו שייך גם לזה; ועד"ז בנוגע למחשבה דיבור ומעשה של המלך.

אבל מה ששם המלך נקרא עליו ("טראַגן אויף זיך דעם שם המלך") – הרי זה שייך אצל כולם, אפילו אצל פחות שבפחותים, וכאמור לעיל, אפילו דבר דומם שנמצא במדינת המלך, יקרא שם המלך עליו, שזהו דבר ששייך למדינת המלך. וע"פ האמור לעיל שדוקא ע"י שם האדם מגיעים בעצם הנשמה, בעומק יותר מאשר ע"י כחות גלויים, אפילו ע"י הכחות הכי פנימיים – הרי זו הוראת דרך ו"יאיר נתיב" (כמ"ש בעל ההילולא בכ"מ), להאיר את הדרך, שאפילו פחות שבפחותים יכול להתאחד עם המלך, ועד עם עצם הנשמה של המלך.

וענין זה נותן כח וחיות להאחו ("אַנהאַלטן זיך") בדרכיו ואורחותיו אשר הורנו, ושיהי' זה – כפי שכותב אדמו"ר הזקן באגרת הקודש³⁰ – באופן ד"נצח סלה ועד", שעושה זאת באופן שרואים מיד שזהו אצלו דבר תמידי ונצחי, ובלשון חז"ל³¹: "אין לו הפסק".

ופועל אדם ישולם לו³² – כפי שכותב הרבי הנשיא במכתבו³³ בנוגע לאביו – שע"י האחיזה בתורתו והנהגותיו וכל ההוראות שהורנו מאורחותיו, תהי' התעוררות רחמים רבים ע"י נשיא הדור, כ"ק מו"ח אדמו"ר, להמשיך ברכה לכל אחד ואחת וכל בני ביתם, בהמצטרך להם, מנפש ועד בשר.

(משיחת יו"ד שבת תשכ"ב, תורת מנחם כרך טז עמ' 18)

30) סד"ך (קמו, א).
 31) עירובין נד, א.
 32) ע"פ איוב לד, יא.
 33) אג"ק שלו ח"א ע' קסד.

המלך, שע"י מתאחד עם שכל המלך (כמבואר בתניא²⁹) – הרי השכל הוא רק אחד מכחותיו של המלך.

וזוהי המעלה שבענין השם יותר מאשר חכמה שבמוח, רגש שבלב וכל שאר הכחות שבאים במחשבה דיבור ומעשה – שע"י השם נפנה בכל עצמותו.

ולכן מצינו בספרים²⁸, ורואים גם במוחש, שכאשר אדם נמצא בהתעלפות חזקה, רח"ל, כך, שכל התרופות אינם מועילות לעורר את החיות שיחזור ויתפשט בגוף באופן גלוי, ויתחיל להתהלך כאחד האדם, הנה כאשר לוחשים שמו באזנו אזי מתעורר מעלפוננו – כי, שם האדם מגיע בעומק יותר מאשר התרופות (שבכחן לפעול רק בהכחות שנתפשטו בגוף, בהחיות שנתלבש באברים, ולכן אינן מועילות במצב של התעלפות חזקה), שעל ידו נמשך מעצם הנשמה שלמעלה מהכחות הגלויים.

ומזה מובן עוד יותר עד כמה צריכה להיות הזהירות והזריזות בהנוגע לשם המלך שנקרא על כל אנשי המדינה ועל כל הדברים שבמדינה – שכן, אע"פ שהקישור הוא ע"י שם המלך בלבד, הרי זה ענין שנוגע עד לעצם הנפש.

1. ומזה באים לענין נוסף – הוראת עצה ודרך שוה לכל – כיצד לקחת את עצם המלך:

אילו היו צריכים ליקח ולהבין את שכל המלך – אזי ישנו מי שמאיזו סיבה שתהי' (מצד שורש נשמתו, או מפני שנשבה בין אנשים גסים, וכיו"ב) אינו יכול להשיג ענין שכלי, ובמילא אינו משיג גם ענין פשוט שבשכל המלך; ועד"ז בענין הקשור עם מדות והרגש הלב של המלך, שיתכן שאינו מזוכך

(29) פ"ה.

אף יהודי לא יישאר בגלות!

עזרה ליהודי קשורה בגאולת כל ישראל

ידוע החילוק בין הגלות עתה לגלויות שלפני זה – שבגלויות שלפני זה, הנה גם לאחר הגאולה עדיין נשארו יחידים בגלות, ובלשון הגמרא: "אין ציבור בכבל", כלומר, אם נמצאים עדיין בגלות כבל, הרי זה רק יחידים; מה שאין כן בגלות זה, שלאחריו תהיה גאולה שלימה של כל בני ישראל, ואף אחד לא יישאר בגלות. ומזה מובן, שגאולת כל אחד מישראל נוגעת לגאולת כללי ישראל.

וזוהי גם שייכות עניין הנ"ל לתורת החסידות:

איתא בזהר: "ובשית מאה שנה לשתיאה יתפתחון תרעי דחכמתא . . וסימנך בשנת שש מאות שנה לחיי נח גו' נבקעו כל מעינות תהום רבה", "וכד יהא קריב ליומי משיחא אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא וכו'", וכפי שנאמר לרשב"י: "כמה בנינשא לתתא יתפרנסון מהאי חיבורא דילך כד אתגלי לתתא בדרא בתראה בסוף יומיא".

ומבואר במפרשים ש"יתפרנסון" היינו לימוד באופן של הבנה והשגה – שזהו כללות עניין התגלות תורת החסידות, שהתחילה כמה דורות לאחר האריז"ל, והולך ומיתוסף מדור לדור.

וכיוון שתורת החסידות נתגלתה בדרא דעקבתא דמשיחא, בימים הסמוכים לגאולה האמיתית והשלימה, שאז לא ישארו אף אחד מישראל בגלות – לכן מודגש בתורת החסידות שהעבודה והמסירות נפש עבור כללי ישראל צריך להיות קשור גם עם ההשתדלות בטובתו של כל אחד מישראל.

ועניין זה צריך לבוא לידי פועל ("אָפּגעטאַן ווערן") על ידי כל אחד בעניינו, שכן, אם צריך לגאול את הזולת, על אחת כמה וכמה שצריך לגאול את עצמו, שהרי "עניי עירך קודמין", ולכן צריך כל אחד בעצמו לעסוק בעבודה האמורה, ולפי הסדר שקבעו רבותינו נשיאינו.

ואז תהיה עבודה זו באופן של תפלת הציבור, חיבור של כל הציבור כולו ביחד, וכיוון ש"הן א"ל כביר ולא ימאס", אזי יבוא משיח צדקנו ויגאלנו בגאולה האמיתית והשלימה.

(תורת מנחם ה'תשכ"א כרך כט, ע' 233-234)

משיח ממותין שנלקט את ה"נמושות"

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר ש"הנה זה עומד אחר כתלנו", אלא, שכיוון שבגאולה מגלות האחרון יצאו כל בני ישראל מהגלות ואפילו יהודי אחד לא יישאר בגלות, ממתין הוא שילקטו גם את ה"אחד מעיר ושנים ממשפחה", ה"עור ופסח", חולים ובעלי-מומים – כל אלה שהם בבחינת "נמושות" ו"נמושות דנמושות".

וכשיסיימו "פכים קטנים" אלה – יקום היעוד "ועלו מושיעים בהר ציון וגו'", ויפעלו ("מ'זועט אויספירן") ש"זהיתה לה' המלוכה",

ובמילא יהיה המעמד ומצב – כרצונה של תורת החסידות – שגם כאשר הולכים ברחוב, כשיושבים בבית, ואפילו בעת השינה, יכריזו ויצעקו: "אין עוד מלבדו!"

(תורת מנחם ה'תשי"ב, כרך ד עמ' שיזשיח)

'זרעו בחיים' הם ההוכחה לנצחיות

זאת אומרת: כאשר רוצים לדעת אם המשך הזמן וריבוי השנים גורם חלישות בדבר, או אדרבה, שעל-ידי זה נוסף עילוי גדול יותר – הרי זה תלוי במהות הענין שאודותיו מדובר, ובמהותם של האנשים שאודותם מדובר. ובנוגע לעניננו:

כאשר מדובר אודות יום הילולא של צדיק שתפקידו ושלחותו והנהגתו בפועל היו, לסייע ולהוסיף חיות אצל כל אחד ואחד מבני ישראל, הן חיות רוחנית והן חיות גשמית. כידוע לכל – פעולותיו באופן דמסירת נפש (כאשר היו זקוקים להגיע למסירות נפש), כדי לסייע לכל יהודי בכל האופנים האפשריים, הן בענינים רוחניים והן בענינים גשמיים. וחנין והדרך את כל ההולכים בדרכיו באופן ד"זרעו בחיים", היינו, שגם הם יעסקו בהפצת "חיים" אמיתיים, הן ברוחניות והן בגשמיות, בכל מקום שידם מגעת, זאת אומרת, נוסף על עבודתם בעצמם היו הם "נרות להאיר", והנהגתם תהיה באופן ד"טופח על מנת להטפח", היינו, שפועלים על הזולת שגם הוא יאיר וישפיע על כל הנמצאים בסביבתו.

הרי מובן בפשטות שכל העניינים הקשורים עם בעל הילולא הם עניינים נצחיים גם בהווה, מאחר שעניינים אלו הולכים ונמשכים גם בהווה, ואדרבה: מזמן לזמן נוספים עוד תלמידים ותלמידי תלמידים, פירות ופירי פירות.

...על-פי זה מובן בפשטות שאף-על-פי שכבר עברו שלושים ושתיים שנה מיום הילולא דשנת תש"י – [ו"תורת אמת" אומרת שכאשר כותבים את התאריך בשטרות שעל-פי תורה – צריכים להוסיף במספר השנים עוד שלושים ושתיים שנים לגבי מספר השנים שכתבו בשטרות דשנת תש"י] – הנה לא זו בלבד שהענינים הקשורים עם יום הילולא אינם נחלשים משנה לשנה, אלא אדרבה: משנה לשנה נוסף ביתר שאת וביתר עוז בכל העניינים הקשורים עם יום הילולא, כי נוספים תלמידים ותלמידי-תלמידים, פירות ופירי-פירות.

וכפי שרואים במוחש את המאורעות והשינויים כו' שהיו במשך שלושים ושתיים השנים האחרונות – הן שינויים לטוב, והן שינויים בכיוון ההפכי. וכאמור לעיל – משך הזמן שבו אירעו מאורעות ושינויים אלו (שלושים ושתיים שנים) – הוא קצר ביותר לפי ערך המאורעות והשינויים כו'. ובזמנים רגילים דרוש משך זמן ארוך ביותר, ריבוי שנים, כדי להכיל בקרבם את כל המאורעות והשינויים שהיו במשך זמן זה.

ועל-פי זה נמצא שהמרחק בין ימינו אלו ליום ההסתלקות של כ"ק מו"ח אדמו"ר (י"ד שבט תש"י) הוא יותר (באיכות) מאשר שלושים ושתיים שנה, כי שלושים ושתיים שנים הנ"ל מכילים בקרבם מאורעות ועניינים המתאימים למספר שנים גדול יותר.

אף-על-פי-כן רואים בפועל שריבוי יהודים התאספו יחד בקשר למאורע זה, בהיותם "עם חכם ונבון", ובידעם שמדובר אודות מאורע שהיה בעבר, ולא רק "בעבר" מבחינת מספר השנים, אלא גם מעמד ומצב שונה לגמרי מהמעמד ומצב שבהווה, ואף אל פי כן מתאספים הם יחד מרצונם הטוב, ובטוב לבב (מבלי הבט על הטירחא שבדבר).

ויתירה מזו:

משנה לשנה גדל והולך מספר המשתתפים בהתוועדות [הקשורה עם מאורע הנ"ל], ומובן בפשטות שכאשר ישנה הוספה במספר בני ישראל (בכמות) ישנה הוספה גם באיכות...

...והביאור בזה:

עצם העובדה שזכרון מאורע הנ"ל מהוה גורם משיכה לריבוי יהודים, מכמה וכמה חוגים שבישראל, שיבואו כולם להשתתף בהתוועדות זו, ובאופן שמספרם הולך וגדל משנה לשנה – הרי זה גופא הוכחה אמיתית שמאורע הנ"ל אינו נחלת העבר בלבד, אלא זהו ענין השייך להווה.

ובהקדים:

ישנם עניינים שמידי שנה בשנה נוסף בהם עוד יותר. היינו, לא זו בלבד שאינם נחלשים משנה לשנה, אלא אדרבה: משנה לשנה נוסף בהם עילוי גדול יותר, ולדוגמא: "יין ישן דעת זקנים נוחה הימנו" (מגילה טז, ב) וכיוצא-בזה.

על נשיאות חב"ד

כדי לנצל את הכוחות כראוי, יש לקבל הוראות ממי שלמעלה ממנו • ענייניו של בעל ההילולא נצחיים, שהרי מאז נוספים תלמידים ותלמידי־תלמידים, פירות ופירי־פירות • הרבי עונה על השאלה: לפי מה נקבעת נשיאות חב"ד? • צרור התייחסויות הרבי לנשיאות חב"ד, לרגל יו"ד שבט, יום קבלת הנשיאות

ברכה, ומה גם שעלידי זה עבודתם היא בנקל יותר, כיוון שאינם צריכים לסמוך על שכלם הם, בהיותם מסוגלים לשמוע ממי שהוא למעלה מהם – על כל פנים מישהו שהם חושבים שהוא למעלה מהם – ולקבל הוראה בנוגע להנהגתם...

מתי החלה הנשיאות?

באיגרת מיום ל' תשרי תש"י (תרגום חופשי מאנגלית, נדפס גם ב'תשורה' י"ד תמוז תשנ"ט עמ' 13) כתב הרבי לנערה ששאלה: שאלת לפני כמה זמן קיבלתי על עצמי את תפקידי הנוכחי. לאחר שהסתיימה שנת האבלות על פטירתו של מורי חמי"ז ז"ל ביום י' שבט תש"י. אולם בכמה הזדמנויות ציין הרבי את תפקידו – התחלת נשיאותו – מאז י' שבט תש"י. דומה כי אין סתירה בין השניים: במובן הרוחני אין ספק שהרבי מילא את המקום מיד, בעוד שבגלוי רק ב'תשי"א – יו"ד שבט – מקבל הנשיאות. אומר מאמר הראשון ד"ה באתי לגני" (כפי שנעתק ב'שושלת היחס' בספר 'היום־יום'). ולכן כבר ב'תש"י" – עוסק במרץ גדול בהרחבת והתפשטות מוסדות התורה והחינוך שנתייסדו עלידי כ"ק אדמו"ר חותני. מייסד בתי ספר "אהלי יוסף יצחק – ליובאוויטש" במדינות צפון אפריקה" (ב'היום־יום' שם). בהזדמנות אחרת, שבת קודש פרשת שמיני תשי"ב (תורת מנחם כרך ה' עמ' 183), אמר הרבי, כשקולו נקטע מהתרגשות:

נפתח בדברים שאמר הרבי ביום שמחת־תורה תש"ז (תורת מנחם כרך טו עמ' 162), והתייחסו לעניין הנשיאות ודור השביעי:

מה עוד יוכלני לעשות? הנני עושה מה שביכולתי, ולכל הפחות – מה שנראה לי שביכולתי לעשות, ולא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי... העיקר – שיושלמו כל העניינים שצריכים להעשות. ואחר־כך אמר:

יש פסוק "אל תאמר גו' שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה" – אין זו "חכמה" לומר שבשנים שעברו ("אמאליקע יארן") היה טוב יותר מעכשיו; כאשר נמצאים בזמן דעכשיו שבו רוצה הקב"ה שיהיה באופן כך וכך, הרי זה ראה שבזמן זה מוכרחים, כביכול, להיזקק לאנשים מסויימים, שהם ימלאו את השליחות העליונה – גם אם זוהי שליחות קטנה יותר.

צריכים לידע את האחריות – והזכות – המוטלת על כל אחד ואחד מהנמצאים בזמן הזה, שצריך למלא את הכוונה העליונה בזמן הזה, עם הכוחות שנתנו לו, אבל עליו – לכל הפחות – לנצל את הכוחות שנתונים לו במילואם.

וכדי שנוכל לנצל את הכוחות במילואם... זקוק הוא לקבל הוראה ממוקום שלמעלה מכוחות אלו, שמשם ניתן לו פסק־דין כיצד להתנהג ומה לעשות עם כוחות אלו. – על כוחות אלו (שניתנו לו) לבדם, אינו יכול לסמוך, שהרי "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים!"

ובכן: אלה שהם מוצלחים, ומסוגלים לשמוע ממישהו ולקבל הוראה כיצד להתנהג – תבוא עליהם

כאשר מתבוננים בגדלותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ובכך שהשאיר אותנו... אינני יודע למה עשה ה' ככה, אבל, כן הוא המצב בפועל.. הרי אין לכם ברירה אחרת, וגם לי אין ברירה אחרת... ובכל אופן, בנוגע להעניינים שקיבלתי על עצמי, שזוהי שליחותי בעלמא דין, משתדל הנני שיהיו בחסד וברחמים...

איך נוצרת שושלת

ב'יחידות' מרתקת שהתקיימה ביום ה' כ"ג מנחם אב תשי"ט, למנהלי ארגון "הלל" (נדפסה בתשורה מיום ז' תמוז תשס"ח), נשאל הרבי על־ידי אחד הנוכחים:

שאלה: מה ההסבר לעובדה שהבחנתי בה, שהנהגת ליובאוויטש עברה מדור לדור דרך בת ולא דרך בן?

הרבי: מסתמא כוונתך לאחר הסתלקות בנו של רבינו הזקן. היו לו שני בנים, אך הם הפצירו בחתנו לקבל עליו את ההנהגה.

שאלה: האם המנהיגות נקבעת על־פי עקרונות ולא על־פי ירושה?

תשובת הרבי: רק על־פי עקרונות; רק מי שיש בו ההתאמה והנטייה בכיוון מסויים. מי שיש לו אב שהקדיש את עצמו וכל ימי חייו לעקרונות מסויימים, כך שהם חדרו וחלחלו בעצם מציאותו – מן ההכרח שהדבר יחדור ויחלחל גם לרעייתו ולילדיו. כשאדם חדר בעיקרון מסויים, הראשונים שיושפעו מכך יהיו בנו ובתו; ואם הנושא הוא תורה או קבלה, אזי הבן מתאים לכך יותר מהבת. הסיבה לכך שהבן מקבל עליו את ההנהגה היא – לא מפני שהוא בנו של המנהיג, אלא מפני שיש בו המידה הגדולה ביותר של צדקות, חינוך והתלהבות שקיבל מאביו ומסביבתו, ולכן יש לו סיכוי גדול יותר.

הצמח־צדק היה יתום מהשנה השלישית לחייו ורבינו הזקן טיפל בחינוכו באופו אישי; ולכן היתה לו אפשרות רבה יותר לקבל חינוך זה, אפילו יותר מבניו של אדמו"ר האמצעי.

הסבר זה הוא עבור אדם משכיל. חסיד צריך לקבל הסבר רוחני יותר: מהותו של 'רבי' אינה נקבעת על־ידי עניינים מקריים או זמניים, אלא

עלידי דברים שמלמעלה מאתנו. בנו של המגיד ממזריטש שימש ממלא־מקומו למשך חמש שנים בלבד, ולאחר־מכן נפטר; הדבר אינו תלוי בעניין גשמי, אלא בעניין רוחני ואלוקי.

זה אותו רבי...

בהתוועדות ש"פ מקץ זאת חנוכה תשי"ג (תורת מנחם כרך ז, עמ' 264), התבטא הרבי בפנותו לאחד המסובים:

זה אותו הרבי, עם אותן ההנהגות, אלא שהתלבש בלבושים אחרים – לבושים מאירים יותר... ואם־כן, מה איכפת לכם, העיקר שזה אותו הרבי.

בהזדמנות אחרת בשנת תשכ"ח התבטא הרבי ('שיחות קודש' תשכ"ח כרך ב, עמ' 350):

לפני שמונה עשרה שנים לא תרתי אחר הכבוד, וגם כיום אין הדבר חסר לי. והלוואי גם אחר כך!.. אין רצוני בכבוד, ולא את אשר יש לשלם עבורו, "לא מהם ולא מהמונם".

בהתבטאות הרבי משבת־קודש פרשת וישב תשכ"ד ('שיחות קודש' תשכ"ד עמ' 121), התייחס לציפיותיו מהחסידים:

זוהי גם הסיבה שתובעים ללא הרף ("מען האלט אין איין מאַנען").. במשך ארבע עשרה שנים היה כבר למעלה ממאה פעמים, והתוצאה עדיין אינה ניכרת...

ועוד ביטוי משנת תשכ"ה ('שיחות קודש' תשכ"ה כרך א' עמ' 87): "כבר חמש־עשרה שנה שמדברים..."

משנה לשנה רק הולך ומתווסף

בפתיחת התוועדות יו"ד שבט תשמ"ב (התוועדויות תשמ"ב כרך ב, עמ' 780) סקר הרבי את שלושים ושתיים שנות נשיאותו מאז תש"י, והתייחס לדברים הטובים והפכים שאירעו בהם: שלושים ושתיים השנים האחרונות היו שנים בעלי עושר רב בתוכן ובמאורעות מיוחדים – שבזמנים רגלים היו מאורעות הג"ל צריכים להתפרס על משך ריבוי שנים (הרבה יותר מאשר שלושים ושתיים שנה).